

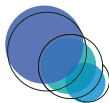
Espirito Mundo

CINE LUSO

30.09 - 27.10 • BRUSSELS

III ETAPE 2023

LES UNS, LES AUTRES - LES INVISIBLES
DE EEN, DE ANDEREN - HET ONZICHTBARE
UNS E OUTROS - OS INVISIVEIS

LES UNS, LES AUTRES - LES INVISIBLES DE EEN, DE ANDEREN - HET ONZICHTBARE UNS E OUTROS - OS INVISIBLES

FR// La cinquième édition du Cine Luso met l'accent sur l'invisibilité sociale dans divers approches. Tout au long de l'année, des activités de sensibilisation sur ce thème ont été organisées, comprenant des ateliers, des débats et la création d'un film collectif. Nous en sommes maintenant à la troisième et dernière étape de cette édition. À l'instar des éditions précédentes, cette phase comprendra des ciné-débats avec des sous-thèmes et des films lusophones sélectionnés parmi plus de 500 candidatures provenant de plusieurs pays, en collaboration avec divers experts. De plus, des activités telles que des expositions, des installations et des ateliers sont prévues pour nous inciter à réfléchir sur le thème de l'invisibilité sociale dans le contexte quotidien. Notre mission consiste toujours à encourager la conscience critique et la citoyenneté active au sein de la communauté, résultant de ces rencontres.

NL// De vijfde editie van Cine Luso richt zich op sociale onzichtbaarheid in verschillende benaderingen. Gedurende het jaar werden sensibiliseringsactiviteiten over dit onderwerp georganiseerd, waaronder workshops, debatten, en de productie van een gezamenlijke film. We bevinden ons nu in de derde en laatste fase van deze editie. In deze fase, net als in voorgaande edities, zullen cine-debatten plaatsvinden met subthema's en lusofone films die zijn geselecteerd uit meer dan 500 inzendingen uit verschillende landen, in samenwerking met verschillende medewerkers en experts. Bovendien staan activiteiten gepland, zoals exposities, installaties en workshops, die ons uitnodigen om na te denken over het thema van sociale onzichtbaarheid in de dagelijkse context. Onze missie is altijd gericht op het stimuleren van kritisch bewustzijn en actief burgerschap in de gemeenschap, met als resultaat het verminderen van ongelijkheden als gevolg van deze ontmoetingen.

PT// A quinta edição do Cine Luso tem como foco a invisibilidade social em diversos recortes. Ao longo do ano, foram realizadas atividades de sensibilização sobre o tema, incluindo oficinas e debates, a produção de um filme coletivo, e agora está em sua terceira e última etapa da edição. Nesta fase, como nas anteriores, teremos cine-debates com subtemas e filmes lusófonos selecionados entre mais de 500 inscrições de vários países com a colaboração de diversos experts. Além disso, estão programadas atividades como exposições, instalações e oficinas que nos convidam a refletir sobre o tema da invisibilidade social em contextos do cotidiano. A missão é sempre estimular a consciência crítica e a cidadania ativa na comunidade como resultado desses encontros.

PROGRAM • INFOS

PROGRAMME • PROGRAMMA • PROGRAMA

21.10 | 18h30-22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

SUR L'INVISIBILITÉ SOCIALE EN SOI | OVER SOCIALE ONZICHTBAARHEID IN JEZELF | SOBRE A INVISIBILIDADE SOCIAL EM SI

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

23.10 : 18h30-21h30

LA VISIBILITÉ DES FEMMES, UN PROCESSUS DE CONSTRUCTION DE SOI ? | DE ZICHTBAARHEID VAN VROUWEN, EEN PROCES VAN ZELFONTWIKKELING? | A VISIBILIDADE DAS MULHERES, UM PROCESSO DE CONSTRUÇÃO DE SI MESMAS?

24.10 : 18h30-21h30

VOIR, C'EST PERCEVOIR ? | ZIEN IS WAARNEMEN? | VER É PERCEBER?

25.10 : 18h30-21h30

PEUPLES INVISIBILISÉS, CITOYENNETÉ MENACÉE ? | ONZICHTBAAR GEMAAKTE VOLKEREN, BEDREIGDE BURGERSCHAP? | POVOS INVISIBILIZADOS, CIDADANIA AMEAÇADA?

26.10 : 18h30-21h30

SOCIAL INVISIBLE, FONCTION VISIBLE ? | SOCIAAL ONZICHTBAAR, ZICHTBARE FUNCTIE? | SOCIAL INVISÍVEL, FUNÇÃO VISÍVEL?

27.10 : 18h30-21h30

ET QUAND L'INVISIBILITÉ CONVERGE ? | EN WANNEER KOMT ONZICHTBAARHEID SAMEN? | E QUANDO A INVISIBILIDADE SE CONVERGE?

CINE-DEBATS
FILMDEBATTEN
CINE-DEBATES

30.09 - 18.10

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

VERNISSAGE : 30.09 17h30 - 22h30 + 01-18.10 : 10h00 - 16h30

Exposition Thématique | Thematische Tentoonstelling | Exposição Temática

«VIVÊNCIAS», HORIZONS PARTAGÉS | «VIVÊNCIAS», GEDEELDE HORIZONTEN | «VIVÊNCIAS», HORIZONTES COMPARTILHADOS

Photos Daiane da Mata + Installations Aline Yasmin

14.10 : 18h30-22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

Musique traditionnelle du Brésil avec Nélio Torres | Traditionele Braziliaanse muziek met Nélio Torres | Música tradicional do Brasil com Nélio Torres

21.10 : 9H30 - 11H30 BALADE ZINE GUIDES À ANDERLECHT | WANDELING ZINE IN ANDERLECHT | PASSEIO ZINE EM ANDERLECHT *

Un Regard Interculturel sur le Territoire | Een Interculturele blik op het Grondgebied | Um Olhar Intercultural sobre o Território

21.10 : 18h30-22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

Poèmes Sonores & Autres Paysages - Aline Yasmin | Geluidsgedichten & Andere Landschappen - Aline Yasmin | Poemas Sonoros e Outras Paisagens

22.10 : 14H00 - 16H00

USQUARE • IXELLES

Cercle de Partages au Féminin | Vrouwelijke Deelcirkel | Círculo de Partilha Feminina *

29.10 : 16h00 - 18h00

LA FONDERIE • MOLENBEEK

Atelier pour les Femmes : Le Territoire du Bien-Être | Workshop voor vrouwen: Het gebied van welzijn | Workshop para Mulheres: O Território do Bem-Estar *

* places limitées | lugares limitados | beperkte plaatsen >>> cinelusomundo@gmail.com

21.10 | 18h30 - 22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

SUR L'INVISIBILITÉ SOCIALE EN SOI | OVER SOCIALE ONZICHTBAARHEID IN JEZELF | SOBRE A INVISIBILIDADE SOCIAL EM SI

L'invisibilité sociale est présente partout, des centres urbains aux forêts les plus reculées. Les travailleurs du quotidien, les femmes qui ont marqué l'histoire, les personnes en situation de handicap, les sans-papiers, les immigrants, les sans-abri - tous font face à des réalités d'oppression et d'inégalité. Comment pouvons-nous être attentifs à ces réalités ? En donnant de la visibilité à ces thèmes, en offrant de l'espace à leurs voix et à leur citoyenneté.

Sociale onzichtbaarheid is overal aanwezig, van stedelijke centra tot de meest afgelegen bossen. Dagelijkse arbeiders, vrouwen die de geschiedenis hebben gevormd, personen met een handicap, mensen zonder papieren, immigranten, daklozen - ze worden allemaal geconfronteerd met realiteiten van onderdrukking en ongelijkheid. Hoe kunnen we alert zijn op deze realiteiten? Door aandacht te besteden aan deze thema's, door ruimte te bieden aan hun stem en hun burgerschap.

A invisibilidade social está presente em todos os lugares, desde os centros urbanos até as florestas mais remotas. Trabalhadores do dia a dia, mulheres que moldaram a história, pessoas com deficiência, pessoas sem documentos, imigrantes, pessoas sem abrigo - todos enfrentam realidades de opressão e desigualdade. Como podemos estar atentos a essas realidades? Dando visibilidade a esses temas, dando espaço para suas vozes e cidadania.

21.10 | 18h30 -22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

FILM.e.S

Sumara Maré - Samira Vera-Cruz

EXP | 8' | VOSTEN | CV | 2023

Un film qui raconte le courage de générations de femmes qui utilisent la collecte de sable comme unique moyen de subsistance pour leurs familles sur l'île de Santiago au Cap-Vert.

Een film die de moed van generaties vrouwen vertelt, die zandwinning als enige middel van bestaan gebruiken voor hun gezinnen op het eiland Santiago in Kaapverdië.

Um filme que retrata a coragem de mulheres ao longo de gerações, que utilizam a coleta de areia como único meio de subsistência para suas famílias, na Ilha de Santiago, em Cabo Verde.

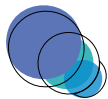
Sentirgrafia [Solares 6' VOSTFR + + Ceus 5' VOSTEN] - Manoela Meyer

DOC | BR | 2019

Courts-métrages réalisés à partir d'enregistrements d'ateliers de photographie pour aveugles et malvoyants - qui incite le spectateur à éprouver les mêmes sensations que celles d'un photographe aveugle.

Korte films gemaakt van opnames van workshops fotografie voor blinden en slechtzienden - die de kijker aansporen om dezelfde sensaties te ervaren als die van een blinde fotograaf.

Curta-metragens feitos a partir de gravações de oficinas de fotografia para cegos e pessoas com visão reduzida - que incentivam o espectador a experimentar as mesmas sensações que as de um fotógrafo cego.

21.10 | 18h30 - 22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

FILM.e.S

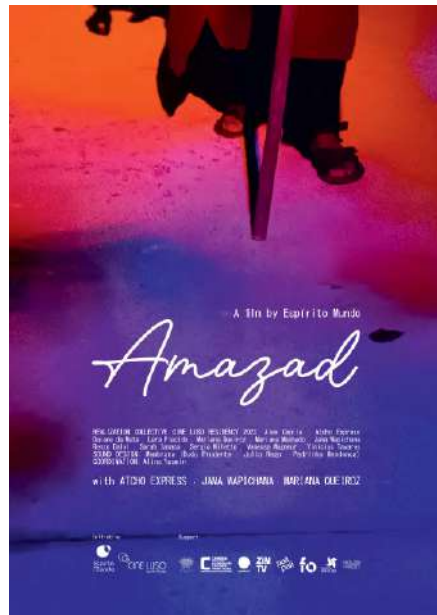
AMAZAD

Doc Fic | BE ; BR ; GB ; PT | 11' - Espirito Mundo Asbl

"AMAZAD", qui signifie "monde" dans la langue indigène Wapichana au Brésil, est le nom du personnage principal du film. Avec un regard poétique et philosophique sur les questions liées à l'invisibilité sociale, le court-métrage explore la réalité de la classe ouvrière, le racisme, la colonisation et le lien avec l'ancêtre. Au fil des minutes, le personnage nous emmène pour une promenade dans la ville, offrant à la fois une perspective sur les diverses cultures et une réflexion sur l'identité. L'atmosphère du court-métrage oscille entre la fiction et le documentaire, avec des images entièrement tournées à Molenbeek dans la résidence artistique Cine Luso.

"AMAZAD", wat "wereld" betekent in de inheemse Wapichana-taal in Brazilië, is de naam van het hoofdpersonage in de film. Met een poëtische en filosofische kijk op kwesties met betrekking tot sociale onzichtbaarheid, verkent de korte film de realiteit van de arbeidersklasse, racisme, kolonisatie en de band met voorouders. Gedurende enkele minuten neemt het personage ons mee voor een wandeling door de stad, waarbij het zowel een perspectief biedt op diverse culturen als reflecteert over identiteit. De sfeer van de korte film balanceert tussen fictie en documentaire, met beelden die volledig zijn opgenomen in Molenbeek, in Brussel, als onderdeel van de Cine Luso artistieke residentie.

"AMAZAD", que significa "mundo" na língua indígena Wapichana no Brasil, é o nome do personagem principal do filme. Com um olhar poético e filosófico sobre questões relacionadas à invisibilidade social, o curta-metragem explora a realidade da classe trabalhadora, o racismo, a colonização e a ligação com os antepassados. Ao longo dos minutos, o personagem nos leva para um passeio pela cidade, oferecendo uma perspectiva sobre diversas culturas e uma reflexão sobre identidade. A atmosfera do curta-metragem oscila entre ficção e documentário, com imagens completamente capturadas em Molenbeek, em Bruxelas, como parte da residência artística Cine Luso.

21.10 | 18h30 -22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

FILM.e.S

Eskawata Kayawai - The Spirit of Transformation Lara Jacoski, Patrick Dequech Belem

Doc | 70' | NOR/EUA/BR | VOSTEN

Au cœur de la forêt amazonienne, le peuple Kaxinawá (qui se fait également appeler Huni Kuin, "les vrais gens") vit une renaissance culturelle et spirituelle. Après des décennies d'esclavage pendant l'ère des plantations de caoutchouc, où ils étaient capturés dans les forêts avec des chiens, marqués de numéros et interdits de parler leur langue et de vivre leur culture, il a fallu plus de 20 ans de travail acharné, de prières et de renforcement culturel entrepris par le leader spirituel Ninawá Pai da Mata pour que son peuple puisse retrouver leur mode de vie ancestral.

In het hart van het Amazonegebied leeft het Kaxinawá-volk (ook bekend als Huni Kuin, 'de echte mensen') een culturele en spirituele wedergeboorte. Na tientallen jaren van slavernij tijdens de rubberplantagetijd, waarin ze in de bossen werden gevangengenomen met honden, genummerd en verboden om hun taal te spreken en hun cultuur te beleven, heeft het meer dan 20 jaar van hard werken, gebeden en culturele versterking onder leiding van spiritueel leider Ninawá Pai da Mata gevergd voordat zijn volk hun oude levensstijl kon herstellen.

No coração da floresta amazônica, o povo Kaxinawá (também conhecido como Huni Kuin, 'o verdadeiro povo') está vivendo um renascimento cultural e espiritual. Após décadas de escravidão durante a era dos seringais, onde eram capturados nas florestas com cães, marcados com números e proibidos de falar sua língua e viver sua cultura, foram necessários mais de 20 anos de trabalho árduo, orações e fortalecimento cultural liderados pelo líder espiritual Ninawá Pai da Mata para que seu povo pudesse recuperar seu modo de vida ancestral.

AMAZAD

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

23.10 | 18h30 -21h30

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

LA VISIBILITÉ DES FEMMES, UN PROCESSUS DE CONSTRUCTION DE SOI ?

L'invisibilité comme résultat du patriarcat . Une lutte permanente pour la réparation historique.

DE ZICHTBAARHEID VAN VROUWEN, EEN PROCES VAN ZELFONTWIKKELING?

Onzichtbaarheid als gevolg van het patriarchale systeem. Een voortdurende strijd voor historische rechtzetting.

A VISIBILIDADE DAS MULHERES, UM PROCESSO DE CONSTRUÇÃO DE SI MESMAS?

A invisibilidade como resultado do sistema patriarcal. Uma luta contínua pela reparação histórica.

FILM.e.S

SITA - A Vida e o Tempo de Sita Valles - Margarida Cardoso

Doc | 167' | EN | 2022 | VOSTEN

Le film raconte l'histoire de la lutte de Sita Maria Dias Valles, née à Cabinda en 1951, une médecin et révolutionnaire angolaise qui a joué un rôle crucial dans la résistance contre le régime colonial en Angola. Son héritage en tant que figure clé de la lutte pour l'indépendance de l'Angola et le mystère entourant sa disparition demeurent des sujets d'une grande importance dans l'histoire et la politique angolaises.

De film vertelt het verhaal van de strijd van Sita Maria Dias Valles, geboren in Cabinda in 1951, een Angolese arts en revolutionair die een cruciale rol speelde in het verzet tegen het koloniale regime in Angola. Haar nalatenschap als sleutelfiguur in de strijd voor de onafhankelijkheid van Angola en het mysterie rond haar verdwijning blijven onderwerpen van groot belang in de geschiedenis en politiek van Angola.

O filme narra a história da luta de Sita Maria Dias Valles, nascida em Cabinda em 1951, uma médica e revolucionária angolana que desempenhou um papel crucial na resistência contra o regime colonial em Angola. Seu legado como figura-chave na luta pela independência de Angola e o mistério que envolve seu desaparecimento permanecem temas de grande importância na história e política angolana.

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

24.10 | 18h30 -21h30

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

VOIR, C'EST PERCEVOIR ?

L'exclu est celui qui n'est pas vu, qui n'est pas reconnu, qui n'a pas sa place. Précarité liée à l'insécurité, l'instabilité et l'exposition à des situations limites qui résultent de la naturalisation de l'indigence par la société.

ZIEN IS WAARNEMEN?

De uitgeslotene is degene die niet wordt gezien, niet wordt erkend, geen plek heeft. Kwetsbaarheid gekoppeld aan onzekerheid, instabiliteit en blootstelling aan grenssituaties die voortkomen uit de naturalisatie van armoede door de samenleving.

VER É PERCEBER?

O excluído é aquele que não é visto, não é reconhecido, não tem lugar. Precariedade ligada à insegurança, instabilidade e exposição a situações limites que resultam da naturalização da pobreza

---

FILM.e.S

Personne ne dort dans la rue - Rosanne Dekker

Doc | 2022 | 56' | PT | VOSTFR

A travers l'histoire de leur vie, de l'enfance à aujourd'hui, sept personnes nous racontent comment elles ont vécu dans la rue et, dans certains cas, comment elles en sont sorties.

Door het verhaal van hun leven, van hun kindertijd tot vandaag, vertellen zeven personen ons hoe ze op straat hebben geleefd en, in sommige gevallen, hoe ze eruit zijn gekomen.

Através da história de suas vidas, desde a infância até os dias atuais, sete pessoas nos contam como viveram nas ruas e, em alguns casos, como conseguiram sair dessa situação.

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

25.10 | 18h30-21h30

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

PEUPLES INVISIBILISÉS, CITOYENNETÉ MENACÉE ?

Les peuples autochtones et les communautés traditionnelles résistent dans la précarité, l'insécurité et la lutte pour leurs droits.

ONZICHTBAAR GEMAAKTE VOLKEREN, BEDREIGDE BURGERSCHAP?

Inheemse volkeren en traditionele gemeenschappen verzetten zich in onzekerheid en strijden voor hun rechten.

POVOS INVISIBILIZADOS, CIDADANIA AMEAÇADA?

Povos indígenas e comunidades tradicionais resistem na precariedade, na insegurança e na luta por seus direitos.

FILM.e.S

L'invention de l'autre - Bruno Jorge ||| In memory of Bruno Pereira |||

Doc | 2022 | 144' | VOSTFR

L'indigéniste Bruno Pereira mène l'une des missions de contact avec des peuples isolés les plus importantes jamais réalisées dans les profondeurs de la forêt amazonienne, au sein de la vallée du Javari, où il sera assassiné plus tard. Le but est de rétablir le contact entre deux groupes de l'ethnie isolée Korobu, séparés lors des conflits avec l'ethnie Matis.

De inheemse activiste Bruno Pereira leidt een van de meest belangrijke missies voor contact met geïsoleerde volkeren die ooit zijn uitgevoerd in de diepten van het Amazone-regenwoud, in de Javari-vallei, waar hij later vermoord zal worden. Het doel is om het contact te herstellen tussen twee groepen van het geïsoleerde Korobu-volk, die gescheiden zijn geraakt tijdens conflicten met de Matis-stam.

O indigenista Bruno Pereira lidera uma das missões de contato com povos isolados mais importantes já realizadas nas profundezas da floresta amazônica, no vale do Javari, onde ele será posteriormente assassinado. O objetivo é restabelecer o contato entre dois grupos da etnia Korobu que foram separados durante conflitos com a etnia Matis.

L'INVENTION DE L'AUTRE
"IN LOVING MEMORY OF BRUNO PEREIRA"

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

26.10 | 18h30-21h30

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

SOCIAL INVISIBLE, FONCTION VISIBLE ?

Le travailleur invisible qui vit l'exclusion consentie par ceux qui en dépendent et en ont besoin. Le processus d'instrumentalisation du sujet vers la déshumanisation.

SOCIAAL ONZICHTBAAR, ZICHTBARE FUNCTIE?

De onzichtbare werker die leeft met de uitsluiting die wordt toegestaan door degenen die ervan afhankelijk zijn en het nodig hebben. Het proces van instrumentalisatie van het individu richting dehumanisatie.

SOCIAL INVISÍVEL, FUNÇÃO VISÍVEL?

O trabalhador invisível que vive a exclusão consentida por aqueles que dependem dele e necessitam de seus serviços. O processo de instrumentalização do sujeito em direção à desumanização.

FILM.e.S

Jack's Ride - Susana Nobre

Doc. Fiction | Portugal | 2021 | 70 min | VOSTFR

Un documentaire fictionnel qui raconte l'histoire de Joaquim Calçada, un homme portugais au chômage sur le point de prendre sa retraite, qui a passé deux décennies aux États-Unis en tant qu'immigrant sans papiers.

Een docufictie die het verhaal vertelt van Joaquim Calçada, een werkloze Portugese man die met pensioen gaat, na twee decennia in de Verenigde Staten te hebben doorgebracht als een ongedocumenteerde immigrant.

Um documentário ficcional que conta a história de Joaquim Calçada, um homem português desempregado prestes a se aposentar, que passou duas décadas nos Estados Unidos como um imigrante indocumentado.

CINE-DEBATS FILMDEBATTEN CINE-DEBATES

27.10 | 18h30-21h30

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

ET QUAND L'INVISIBILITÉ CONVERGE ?

Un regard intersectionnel : L'invisibilité sociale et la fragilité humaine exposées sous diverses formes d'oppression.

EN WANNEER KOMT ONZICHTBAARHEID SAMEN?

Een intersectionele blik: sociale onzichtbaarheid en menselijke kwetsbaarheid blootgesteld aan verschillende vormen van onderdrukking.

E QUANDO A INVISIBILIDADE SE CONVERGE?

Um olhar interseccional: a invisibilidade social e a fragilidade humana expostas sob diversas formas de opressão.

FILM.e.S

Djon África- Filipa Reis et João Miller Guerra

Fiction | 95' | PT/BR/CV | 2018 | VOSTFR

Que signifie vivre dans un ghetto au Portugal et être africain sans l'être ? Cette ambivalence trouve une projection tout au long de la vie dans cette aventure de Djon África à la recherche de son identité.

Wat betekent het om in een getto in Portugal te leven en tegelijkertijd Afrikaans te zijn zonder het te zijn? Deze ambivalentie vindt een projectie gedurende een heel leven in het avontuur van Djon África op zoek naar zijn identiteit.

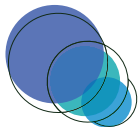
O que significa viver em um gueto em Portugal e ser africano sem sê-lo? Essa ambivalência encontra uma projeção de toda uma vida nessa aventura de Djon África pela busca de sua identidade.

DJON ÁFRICA

INTERVENANT.E.S
DEELNEMERS
DEBATEDORES

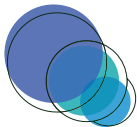
Ana Cristina Suzina, BR | UK - Chercheuse postdoctorale de l'Université de Loughborough à Londres, spécialiste en communication avec une expertise dans les mouvements sociaux de base, la communication populaire et les asymétries de pouvoir. || Postdoctoraal onderzoeker aan de Universiteit van Loughborough in Londen, gespecialiseerd in communicatie met expertise in basisbewegingen, volkscommunicatie en machtsongelijkheden. || Investigadora pós-doutorada na Universidade de Loughborough em Londres, especializada em comunicação com experiência em movimentos sociais de base, comunicação popular e assimetrias de poder.

Adriana Costa Santos, PT|BE - PhD Étudiant en sciences sociales et politiques, militante et co-présidente de la Plateforme Citoyenne. || Doctoraatsstudent in Sociale en Politieke Wetenschappen, activist en co-voorzitter van de Burgerplatform. || Estudante de doutorado em Ciências Sociais e Políticas, ativista e co-presidente da Plataforma Cidadã.

Gitana Nebel, BR |BE - Doctor en Développement Rural, experte multidisciplinaire en développement, environnement et droit. || Doctora in Rurale Ontwikkeling, multidisciplinair expert in ontwikkeling, milieu en recht. || Doutora em Desenvolvimento Rural, especialista multidisciplinar em desenvolvimento, meio ambiente e direito.

INTERVENANT.E.S
DEELNEMERS
DEBATEDORES

Jéssica Tupinambá, BR - *Activiste autochtone, étudiante en droit et professeure au CEITSP. Milite pour le rapatriement des Manteaux Tupinambá.* || *Inheems activiste, rechtenstudent en docent aan CEITSP. Streeft naar de Repatriëring van de Tupinambá Mantels* || *Ativista indígena, estudante de direito e professora no CEITSP. Milita pela Repatriação dos Mantos Tupinambá.*

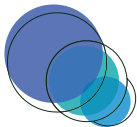
José Gusmão, PT - *Député européen du groupe de la Gauche au Parlement européen (GUE/NGL).* || *Europees Parlements lid voor de fractie van Links in het Europees Parlement (GUE/NGL).* || *Deputado europeu pelo grupo da Esquerda no Parlamento Europeu (GUE/NGL).*

Kelly Dochy, FR/US/MX - *Membre de l'association Jiboiana, pour les Peuples Autochtones de l'Amazonie sur des projets de développement durable, et en stage avec les Verts/ALE au Parlement Européen.* || *Is lid van de vereniging Jiboiana voor Inheemse Volkeren van de Amazone in duurzame ontwikkelingsprojecten en stagiaire bij het Europees Parlement bij de groep van de Groenen/ALE.* || *Membra da Associação Jiboiana, para os Povos Indígenas da Amazônia em projetos de desenvolvimento sustentável e estagiária no Parlamento Europeu com o grupo dos Verdes/ALE.*

Maria Jose Freire, BR | BE - *Membre de la Ligue des Travailleuses Domestiques (CSC) et membre de la Coordination des sans-papiers de Belgique* || *Lid van de Liga van Huishoudelijk Werksters (CSC) en lid van de Coördinatie van de Sans-Papiers in België.* || *Membra da Liga das Trabalhadoras Domésticas (CSC) e da Coordenação dos Sem-Papéis na Bélgica.*

Monica Musoni, PT | NL - *Réalisatrice de documentaires, photographe et artiste visuelle.* || *Documentairemaakster, fotografe en beeldend kunstenaar.* || *Realizadora de documentários, fotógrafa e artista visual.*

Nadine Vermeulen, NL | BE - Nadine Vermeulen est diplômée en sciences politiques et géographie, le dernier 9 mois, elle s'est rendue au Brésil pour produire un podcast sur des questions environnementales et politiques (Brazil Reimagined?), diffusée par Euradio || Nadine Vermeulen heeft een diploma in politieke wetenschappen en geografie. De afgelopen 9 maanden heeft ze Brazilië bezocht om een podcast te produceren over milieukwesties en politiek (Brazil Reimagined?), uitgezonden door Euradio. || Nadine Vermeulen tem uma licenciatura em ciências políticas e geografia. Nos últimos 9 meses, ela esteve no Brasil para produzir um podcast sobre questões ambientais e políticas (Brazil Reimagined?), transmitido pela Euradio.

Nancy Say Kana, RDC | BR - Psychologue et doctorante à l'Université de Gand en Belgique. || Psychologe en doctoraatsstudent aan de Universiteit van Gent in België. || Psicóloga e doutoranda na Universidade de Ghent, na Bélgica.

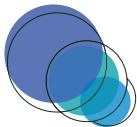
Paulo Lugon Arantes, BR | BE - Juriste, chercheur et représentant du CIMI pour l'Europe, présentera le Rapport sur la violence contre les peuples autochtones au Brésil. || Jurist, onderzoeker en vertegenwoordiger van CIMI voor Europa, zal het rapport over geweld tegen inheemse volkeren in Brazilië presenteren. || Jurista, investigador e representante do CIMI para a Europa, apresentará o Relatório sobre a violência contra os povos indígenas no Brasil.

Rita Pedro, PT | BE - Est titulaire d'une licence en philosophie et travaille dans ce domaine en tant que chercheuse, formatrice, enseignante et animatrice dans le contexte de la migration, de la construction sociale et de l'interculturalité. || Heeft een bachelor in filosofie en werkt in dit vakgebied als onderzoeker, trainer, docent en facilitator in de context van migratie, sociale constructie en interculturaliteit. || Mestra em filosofia e trabalha nessa área como pesquisadora, formadora, professora e animadora no contexto da migração, construção social e interculturalidade.

Sérgio Aires, PT - Sociologue, photographe, militant, conseiller municipal de Porto, PT, et conseiller du Parti de Gauche du Parlement européen || Socioloog, fotograaf, activist, gemeenteraadslid in Porto, PT, en parlementair adviseur van de Linkse Partij in het Europees Parlement. || Sociólogo, fotógrafo, ativista, vereador em Porto, PT, e conselheiro do Partido de Esquerda no Parlamento Europeu.

AUTRES ACTIVITES
ANDERE ACTIVITEITEN
OUTRAS ATIVIDADES

30.09 - 18.10

MAISON DES CULTURES DE SAINT-GILLES

VERNISSAGE : 30.09 17h30-22h30 + 01-18.10 : 10h00-16h30

Exposition Thématique | Thematische Tentoonstelling | Exposição Temática

Photos Daiane da Mata + Installations Aline Yasmin

«VIVÊNCIAS», HORIZONS PARTAGÉS | «VIVÊNCIAS», GEDEELDE HORIZONTEN | «VIVÊNCIAS», HORIZONTES COMPARTILHADOS

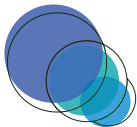
Le projet de la photographe a pour perspective la vie quotidienne des femmes migrantes de la lusophonie présentes dans le sud-ouest de Bruxelles. L'exposition bénéficiera également du regard de l'artiste, commissaire et productrice Aline Yasmin, qui apportera une perspective scénographique à l'espace à travers des textes, des objets et des souvenirs des personnes représentées, avec l'assistance de la chercheuse Gitana Nebel et la production artistique de Renzo Dalvi.

Het project van de fotograaf heeft tot doel het dagelijks leven van migrerende vrouwen uit de lusofonie in Zuidwest-Brussel te verkennen. De tentoonstelling zal ook profiteren van het artistieke inzicht, de regie en productie van Aline Yasmin, die een scenografisch perspectief aan de ruimte zal geven met behulp van teksten, objecten en herinneringen van de afgebeelde personen, met de steun van onderzoekster Gitana Nebel en de artistieke productie van Renzo Dalvi.

O projeto da fotógrafa visa explorar a vida quotidiana das mulheres migrantes de língua portuguesa no sudoeste de Bruxelas. A exposição também contará com a visão artística, direção e produção de Aline Yasmin, que trará uma perspetiva cénica ao espaço através de textos, objetos e memórias das pessoas retratadas, com o apoio da investigadora Gitana Nebel e a produção artística de Renzo Dalvi.

DAIANE DA MATA

14.10 : 18h30-22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

Musique traditionnelle du Brésil avec Nélio Torres | Traditionele Braziliaanse muziek met Nélio Torres | Música tradicional do Brasil com Nélio Torres

Dans le contexte de la valorisation des peuples traditionnels et du patrimoine immatériel, le chanteur présente un répertoire de la tradition profonde du Brésil, tel que la musique du "Cavalo Marinho" du Nord-Est.

In het kader van de waardering voor traditionele volkeren en immaterieel erfgoed, brengt de zanger een repertoire uit de diepere traditie van Brazilië, zoals de muziek van 'Cavalo Marinho' uit het noordoosten.

No contexto da valorização dos povos tradicionais e do patrimônio imaterial, o cantor apresenta um repertório da tradição do Brasil profundo, como a música do "Cavalo Marinho" do nordeste.

21.10 : 9H30 -11H30 BALADE ZINE GUIDES À ANDERLECHT | WANDELING ZINE IN ANDERLECHT | PASSEIO ZINE EM ANDERLECHT *

Un Regard Interculturel sur le Territoire | Een Interculturele blik op het Grondgebied | Um Olhar Intercultural sobre o Território

FREE | Rue de France - Point Chaud, Anderlecht

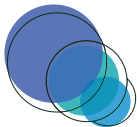
La Balade ZinneGuides vise à découvrir et déconstruire les stéréotypes souvent associés à l'immigration. Lors d'une rencontre interculturelle, nous réalisons des immersions.

De ZinneGuides-wandeling heeft als doel de vaak geassocieerde stereotypen met immigratie te ontdekken en te deconstrueren. Tijdens interculturele ontmoetingen voeren we onderdompelingen uit.

A Balada ZinneGuides tem como objetivo descobrir e desconstruir os estereótipos frequentemente associados à imigração. Durante encontros interculturais, realizamos imersões.

* 15 places limitées | Lugares limitados | beperkte plaatsen >>> cinelusomundo@gmail.com

AUTRES ACTIVITES
ANDERE ACTIVITEITEN
OUTRAS ATIVIDADES

21.10 : 18h30-22h30

ESPIRITO MUNDO • MOLENBEEK

Poèmes Sonores & Autres Paysages - Aline Yasmin | Geluidsgedichten & Andere
Landschappen - Aline Yasmin | Poemas Sonoros e Outras Paisagens

La poétesse Aline Yasmin se déplace dans la ville, dans différents endroits et circonstances, pour créer une installation sonore mettant en valeur la diversité de Bruxelles. Un regard critique sur la société à travers des poèmes originaux abordant des questions liées à l'immigration.

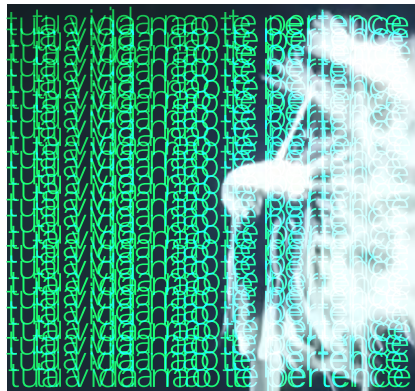
Installations audiovisuelles d'Alex Cepile et production artistique de Renzo Dalvi.

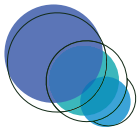
De dichteres Aline Yasmin beweegt zich door de stad, op verschillende plaatsen en in verschillende omstandigheden, om een geluidsinstallatie te creëren die de diversiteit van Brussel benadrukt. Een kritische blik op de samenleving door middel van zelfgeschreven gedichten die kwesties met betrekking tot immigratie behandelen.

Audiovisuele installaties van Alex Cepile en artistieke productie van Renzo Dalvi.

A poeta Aline Yasmin desloca-se pela cidade, em diferentes locais e circunstâncias, para criar uma instalação sonora que realça a diversidade de Bruxelas. Um olhar crítico sobre a sociedade através de poemas autorais que abordam questões relacionadas à imigração.

Instalações audiovisuais de Alex Cepile e produção artística de Renzo Dalvi.

22.10 : 14H00 - 16H00
USQUARE • IXELLES

Cercle de Partages au Féminin | Vrouwelijke Deelcirkel | Círculo de Partilha Feminina * FREE *

Le groupe existe pour soutenir ceux qui ont exprimé leurs inquiétudes, grâce à une écoute bienveillante, il accueille également les préoccupations apportées par les participantes. Cette pratique s'est propagée dans 46 pays. Elle est fondée sur la pédagogie de Paulo FREIRE et intègre également une approche systémique et anthropologique.

De groep is er om degenen die hun zorgen hebben geuit te ondersteunen, met empathisch luisteren, en ze verwelkomen ook de zorgen die de deelnemers naar voren brengen. Deze praktijk heeft zich verspreid naar 46 landen. Ze is gebaseerd op de pedagogie van Paulo Freire en omvat ook een systemische en antropologische benadering.

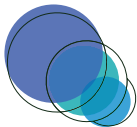
O grupo existe para apoiar aqueles que expressaram suas preocupações, com escuta empática, e eles também acolhem as preocupações trazidas pelos participantes. Essa prática se espalhou para 46 países. É baseada na pedagogia de Paulo Freire e também incorpora uma abordagem sistêmica e antropológica.

Nancy Say Kana - Psychologue congolaise. Doctorante à l' Université de Gand/Belgique. Faculté de Psychologie et de Sciences de l'Education, Departement de Travail Social et Pedagogie Sociale. || Congolese psycholoog. Doctoraatsstudent aan de Universiteit van Gent/België. Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Afdeling Sociaal Werk en Sociale Pedagogie. || Psicóloga congolense. Doutoranda na Universidade de Gent/Bélgica. Faculdade de Psicologia e Ciências da Educação, Departamento de Serviço Social e Pedagogia Social.

Camelia Prado - Facilitatrice depuis 9 ans et formatrice en Thérapie Communautaire Intégrative et Systémique, elle est également médiatrice interculturelle et formatrice en citoyenneté pour le public primo-arrivant en Belgique. || Facilitator sinds 9 jaar en trainer in Integratieve en Systemische Gemeenschapstherapie, ze is ook interculturele bemiddelaar en trainer in burgerschap voor nieuwkomers in België. || Facilitadora há 9 anos e formadora em Terapia Comunitária Integrativa e Sistêmica.

* places limitées | lugares limitados | beperkte plaatsen >>> cinelusomundo@gmail.com

29.10 : 16h00 - 18h00

LA FONDERIE • MOLENBEEK

Atelier pour les Femmes : Le Territoire du Bien-Être | Workshop voor vrouwen: Het gebied van welzijn | Workshop para Mulheres: O Território do Bem-Estar* | FR/PT

L'atelier nous guide à travers une méditation guidée en utilisant les arômes des huiles essentielles, qui activent l'inconscient, l'intérieur, et établissent la connexion avec notre moi profond. L'odorat, la vision, le toucher et l'ouïe sont les éléments clés de ce voyage aromatique qui explore le territoire inconnu de notre inconscient. Explorer la mémoire à travers les arômes peut nous emmener très loin dans notre imaginaire, tout en nous rapprochant de nous-mêmes.

Animatrice: Isabel Duarte - Mentor en santé intégrale et changement de mode de vie pour les femmes victimes du cancer du sein. Facilitatrice thérapeutique, praticienne en Parfumerie Ancestrale et Art-éco-thérapie.

De workshop begeleidt ons bij een geleide meditatie met behulp van de aroma's van etherische oliën, die het onbewuste, het innerlijke zelf activeren en een verbinding met ons diepe zelf tot stand brengen. Geur, zicht, aanraking en gehoor zijn de sleutelcomponenten van deze aromatische reis die het onbekende terrein van ons onbewuste verkent. Het verkennen van herinneringen door middel van geuren kan ons ver meenemen in onze verbeelding, terwijl het ons dichterbij onszelf brengt.

Begeleidster: Isabel Duarte - Mentor in integrale gezondheid en levensstijlverandering voor vrouwen die getroffen zijn door borstkanker. Therapeutische facilitator, beoefenaar van Oud Parfumerie en Eco-kunsttherapie.

O workshop nos guia através de uma meditação guiada usando os aromas dos óleos essenciais, que ativam o inconsciente, o eu interior, e estabelecem uma conexão com o nosso eu profundo. O olfato, a visão, o tato e a audição são os elementos-chave desta jornada aromática que explora o território inexplorado do nosso inconsciente. Explorar a memória através dos aromas pode nos levar longe em nossa imaginação, ao mesmo tempo que nos aproxima de nós mesmos.

Animadora: Isabel Duarte - Mentora em saúde integral e mudança de estilo de vida para mulheres vítimas de câncer de mama. Facilitadora terapêutica, praticante de Perfumaria Ancestral e Arte-eco-terapia.

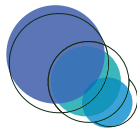
ADRESSES
ADRESSEN
ENDERECOS

Maison des Cultures de Saint-Gilles
Rue Belgrade 120, 1060 • Saint-Gilles

Espirito Mundo
Rue Jean-Baptiste Decock 97, 1080 • Saint-Gilles

La Fonderie
Rue Ransfort 27, 1080 • Molenbeek-Saint-Jean

Usquare
Av de la Couronne 221 Bât. L | Relax Room – 1, 1050 • Ixelles

ESPIRITO MUNDO CINE LUSO
cinelusomundo@gmail.com
048555835

WWW.ESPIRITOMUNDO.COM